

1.4.2009

Näkövammaisten erityistarpeet festivaaleilla ja erilaisissa ulkoilmatapahtumissa

Yleistä

Näkövammaisiksi luetaan sokeat ja heikkonäköiset henkilöt. Näkövammaisia on Suomessa noin 80 000, joista noin 70 000 on heikkonäköisiä ja 10 000 sokeita. Näkövammaisten kokonaismäärä on niin suuri, että heitä riittää vierailijoiksi festivaaleille ja muihin tapahtumiin.

Näkövamma voi aiheuttaa ongelmia liikkumisessa ja tiedon saannissa. Isoilla ennestään tuntemattomilla alueilla voi olla vaikeaa suunnistautua, löytää palvelut, wc:t, infopisteet ja tapahtumapaikat. Jotkut tilapäisrakenteet, teltan narut ym. voivat aiheuttaa törmäys tai kaatumisvaaran, minkä vuoksi niiden suojamerkintöihin pitää kiinnittää erityistä huomiota. Keskeisten kulkureittien tulisi myös erottua selkeästi muusta ympäristöstä.

Erittäin tärkeä on selkeä opastusjärjestelmä. Kulkureitit, kartat, palvelupisteet ja tapahtumapaikat olisi merkittävä siten, että hyvinkin heikolla näöllä saa opasteinformaatiosta selvää. Myös informaatio tapahtumasta, alueesta, palveluista ja esityksistä olisi internet- sivuilta luettavissa etukäteen. ks. esteettömät internet-sivut.

Näkövammaisille esteettömät internet- sivut

<http://www.nkl.fi/tietoa/esteettomyys/testohje.htm>

Täysin sokeat tarvitsevat oppaan festivaaleilla ja muissa suurissa tapahtumissa. Heidän kannaltaan on tärkeää mahdollisimman hyvä etukäteisinformaatio näkövammaiselle esteettömässä muodossa tapahtumasta ja tapahtuma-alueesta. esim. internetissä.

Heikkonäköisille ja sokeille soveltuvien opasteiden suunnittelussa huomioonotettavia seikkoja

Esteettömän rakennetun ympäristön toteutumiseen keskeisenä osana on selkeä opastusjärjestelmä. Opastuksen tulee soveltua "normaaliväestön" lisäksi, aistivammaisille, liikuntaesteisille, vanhuksille ja lapsille. Ei ole tarkoituksenmukaista suunnitella eri opasteita eri käyttäjäryhmille. Selkeät opasteet voivat palvella kaikkia käyttäjäryhmiä, niistä hyötyvät kaikki.

Tapahtuma-alueesta pitäisi olla käytettävissä selkeäkontrastinen pohjakartta, jota pääsee katsomaan läheltä. Karttaan tulee merkitä vain keskeiset sijainnit, jotta selkeys säilytetään. Olennaisia ovat alueen muoto, kulkureitit, tapahtumapaikat, wc:t, ravintolat ym.

Heikkonäköisten kannalta on tärkeää, että opastekyltit sekä tekstit ovat riittävän suurikokoisia. Kylttien tulee poiketa kontrastiltaan selkeästi ympäröivästä pinnasta, samoin tekstin. Sellaisten kylttien, joita ei pääse lukemaan läheltä, on oltava huomattavasti suurempia, kuin normaalinäköisille tarkoitetut opasteen. Pääsääntöisesti opasteet tulisi kuitenkin asentaa paikkoihin, joissa niitä pääsee lukemaan tarvittaessa läheltäkin. Riittävän alhaalla olevat kyltit palvelevat hyvin myös liikuntaesteisiä (pyörätuolinkäyttäjiä) sekä lapsia. Jos opaste pitää ripustaa korkealle sen vuoksi, että se näkyisi väkijoukossa päiden yli, pitää heikosti näkeviä varten tehdä erillinen matalammalla oleva opaste, jota pääsee katsomaan läheltä. Korkealle sijoitetun opasteen alla tulee vapaan kulkukorkeuden olla vähintään 2,2 metriä, jotta opasteeseen ei vahingossa lyö päätänsä.

Sokeat henkilöt voivat saada selvää teksteistä ja piktogrammeista, jos ne ovat koholla kylttipohjasta, jolloin informaatio on tunnusteltavissa myös sormin. Koverrettu teksti tai piktogrammi on paljon vaikeammin luettavissa. Kirjainten ja piktogrammien tulee olla koholla 1-1,5 mm. Sormin tunnusteltavat kirjainmerkit voivat kooltaan vaihdella välillä 15 mm-50 mm. Koholla olevien kirjainten ja piktogrammien reunat eivät saa olla satuttavan terävät vaan mielellään reunasta vähän pyöristettyjä.

Teksti on helpommin luettavissa sormin, jos alkukirjain on isolla ja muut pienemmillä kirjaimilla. Jos käytetään pistemerkintöjä, ne tulee sijoittaa kyltin alareunaan. Pistekirjoitusmerkinnät olisivat sokeiden kannalta hyvin suotavat.

Opasteteksteissä ja piktogrammeissa tulee käyttää yhteneväisiä värikoodeja, samoin taustakylteissä. Kyltin sanoman tulee olla mahdollisimman tiivis ja havainnollinen sillä heikkonäköisten lukeminen ja sokeiden tunnustelu voi olla hidasta. Selkeys ja ytimekkyys auttavat luonnollisesti kaikkia.

Ympäristön, johon tekstit ja piktogrammit on sijoitettu, tulee olla riittävän tehokkaasti, tasaisesti ja häikäisemättömästi valaistu. Riittävä häikäisemätön valo on heikkonäköisille erittäin tärkeä edellytys ympäristön hahmottamiseen ja opasteiden lukemiseen. Opasteiden tulisi olla mattapintaisia, jotta kiiltäminen ei heikentäisi kontrastia tai aiheuttaisi häikäistymistä. Värikontrastien ja harmaa-asteikon kontrastien pitäisi olla opasteissa hyvin voimakkaat. Kaikkein tärkeimpiä ovat harmaa-asteikon kontrastit (esim. kirjainten ja taustan välinen tummuusero), sillä heikkonäköiset eivät useinkaan erota värejä kovin hyvin. Värejä voi kuitenkin käyttää kunhan kontrasti muodostuu myös harmaa-asteikolle riittävän selkeäksi.

Kirjainkoon valinnassa voisi käyttää seuraavanlaista nyrkkisääntöä. Heikkonäköisistä suurimmalla osalla näöntarkkuus on välillä 0,1–0,2. Normaalinäköisen näöntarkkuus on keskimäärin 1,0. Kyltti, jonka normaalinäköinen enemmistö pystyy lukemaan 10 metrin etäisyydeltä, on em. heikkonäköisjoukolle luettavissa 1-2 metrin etäisyydeltä.

Opasteiden koko ja kirjasimen koko määrittyy katseluetäisyydestä. Mitä kauempana opaste sijaitsee katselijasta, sitä suurempi täytyy opasteen tekstin olla. Sopiva kirjasinkoko opasteissa, joiden välittömään läheisyyteen pääsee, on 15 mm. Sijaintia ja suuntaa osoittavissa opasteissa, jotka luetaan muutaman metrin etäisyydeltä, mutta joiden välittömään läheisyyteen myös pääsee, suositeltava kirjasinkoko on 25–40 mm. Nimikilvissä tms., jotka luetaan 1–3 metrin etäisyydeltä kirjainkoon tulee olla 70–100 mm. Kulkuväylän yläpuolella, yli kahden metrin korkeudella sijaitsevilla

opasteissa suositeltava kirjasinkoko on 100 mm. Tekstin kirjasinkoko mitataan isoimman kirjaimen mukaan.

Kuulutusten selkeyteen tulee kiinnittää huomiota, sillä erityisesti näkövammaiset ovat paljon kuulutusten kautta tulevan tiedon varassa. Kaiuttimia tulisi sijoittaa mahdollisimman useaan paikkaan, mutta kuitenkin kuuluvuudeltaan rauhallisiin paikkoihin, niin että kuulutuksista saa hyvin selvää.

Kirjallisuutta:

Fraser June, Parker Peter, Sign Design Guide
a guide to inclusive signage, Published in the United Kingdom by
JMU Access Partnership
London

Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus, Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle, Invalidiliitto, Invalidiliiton julkaisuja 038., 2009, toimittanut Anna Ruskovaara

Lisätietoa:

Näkövammaisten Keskusliiton esteettömyyssivut
<http://www.nkl.fi/tietoa/esteettomyys/ymparisto.htm>

Yleistietoa esteettömyydestä Invalidiliiton sivuilta
www.esteeton.fi

Juha Seppälä
Näkövammaisten Keskusliitto
juha.seppala@nkl.fi
396 04 552
0400–427 271